

Иван Груйкин: Няма много съдии, желаещи да осъдят МВР, Столичната община или "Топлофикация"

Ясен Люцканов

Иван Груйкин е роден през 1964 г. в София. Завършил е Юридическия факултет на СУ "Св. Климент Охридски", от 1994 г. е член на Софийската адвокатска колегия. През 2005 г. е кандидат-депутат в листа на ДСБ, през 2006 г. е сред номинираните за кандидат-президент на десницата. Лидер на създаденото през 2007 г. сдружение Гражданска инициатива "Справедливост". Организацията води множество дела в обществен интерес, сред които оспорване на таксата "смет", на тарифите за издаване на документи за самоличност и др.

Господин Груйкин, защо Гражданска инициатива "Справедливост" оспорва в съда някои държавни и местни такси?

- Поради категоричния ни извод, че тези такси са незаконни. Определени са произволно, без да е спазено изискването на закона таксата да съответства на разходите за услугата, която администрацията предоставя. С други думи – държавата и местните власти си присвояват нашите пари незаконно и без да ни дават сметка за това, което ни задължават да им плащаме като такси.

Налогът, който оспорвате, засягащ най-много хора, е такса "смет". На кои закони противоречи начинът на определянето ѝ?

- Изчисляването на такса „смет“ на базата на данъчната оценка на имота противоречи на чл. 7 от Закона за местните данъци и такси (ЗМДТ), който изисква всяка местна такса да съответства на материално-техническите и административните разходи за съответната услуга. И след това – този начин на определяне на таксата е в противоречие и с чл. 67 от същия закон, който въвежда като основен критерий при определянето на таксата за битови отпадъци тяхното количество. Този текст позволява, когато определянето на таксата на основата на количеството отпадъци е невъзможно, базата за определяне на таксата да бъде друга. Общината обаче (както столичната, така и всички останали, чиито местни наредби за таксите сме атакували) изобщо не е аргументирала извод, че е невъзможно тази такса да се определя според количеството отпадъци. Дори да имаше такава аргументация, споменатият чл. 7 от ЗМДТ изисква тази друга възможна основа да има връзка с действителните разходи на общината за дейностите по отпадъците. Данъчната оценка на имота, върху която се изчислява таксата както в София, така и в почти всички останали български общини, има толкова връзка с разходите за отпадъците от този имот, колкото и броят слънчеви дни в годината или цветът на очите на живеещите в имота...

В кои общини атакувате таксата и на какъв етап са делата?

- Освен в София - във Варна, където спечелихме делото на първа съдебна инстанция, в Бургас, Ямбол, Велико Търново, Русе, Благоевград, Шумен, като по тези дела все още няма произнасяне на съда с решение.

Потвърждава ли се в съдебните зали публичната тайна, че такса смет на практика представлява втори имотен данък?

- Това е очевидно. Даже не втори, а в София и на много други места – четвърти. Нека дам пример – когато трябва да се построи един имот, за това трябва архитектурен проект. В София неговото одобряване се прави след плащането на такса според разгънатата застроена площ на сградата – т.е. на практика е функция на цената на бъдещата сграда. След това трябва да се издаде строително разрешение – и тук таксата е според квадратурата, респективно – цената. След завършване на строителството се дължи данък на базата на оценката на имота. И накрая идва т.нар. такса смет според данъчната оценка. Т.е. четири имуществени налога, от които три са прикрити като такси. Това е незаконно, алогично и неморално, препятстващо активността и предприемчивостта и създаващо зависимости и корупция. Т.е. социализъм в действие.

Смятате ли, че е възможно да се въведе справедлива методика? Най-често се изтъква, че таксата няма как да се изчислява според количеството отпадъци поради манталитетни особености...

- Манталитетът не може да е основание за съзнателен отказ от законност. Ако приемем този аргумент, приемаме всичко – че в България не може да има върховенство на закона, не може да има правосъдие, че ние сме някакъв обречен остров на безнадеждност, мързел и глупост. Няма как да го приема. Ако се съгласим, всичко останало губи смисъл. Преди време се повтаряше, че българите няма как да свикнат да слагат коланите при шофиране или да спират на пешеходна пътека. Българите не сме по-различни от останалите народи. **Въпрос на осъзнат избор, на управленска воля, инстинкт за самосъхранение и здрав разум е да поискаме законност и правосъдие.** В противен случай сме обречени като нация.

Оспорвате и още една от най-масовите такси за гражданите – за издаване на документи за самоличност. Защо смятате, че тази услуга трябва да бъде безплатна?

- Първо – според закона българските лични документи са собственост на държавата. Второ – издаването на паспорт, лична карта или шофьорска книжка не е въпрос на личен избор, това не е услуга. Гражданите са длъжни да имат лични документи, за да могат да упражняват основните си конституционни права. И трето – за какво плащаме данъци? Държавата не е длъжна, а според мен и категорично не трябва да се намесва като субект (не говоря, разбира се, за законодателната ѝ функция) в сфери като социално осигуряване, здравеопазване, спорт. **Но държавата има три основни функция – да осигури защитата от външни опасности, финансовата система и спазването на законите.** Поради това считам, че нашите данъци основно трябва да се използват

за съдебната система, армията (доколкото я имаме) и полицията (когато осъществява функции от национален мащаб). Недопустимо е под друга форма, различна от данъците, за работата на тези институции да се събират допълнително пари, както се прави за издаването на лични документи или при воденето на съдебно дело.

Вярно ли е, че тарифите за издаване на документи са приети без никаква икономическа обосновка, как тогава са изчислени?

- Колкото пари са решили, толкова са записали в тарифата. От МВР изобщо не си бяха направили труда поне формално да направят някаква икономическа обосновка на таксите – това се установи по делото. Така се действа почти без никакви изключения. Поне досега не сме се натъкнали на законна такса – т.е. предварително и аргументирано обоснована с разбивка на отделните ценообразуващи компоненти и тяхното остойностяване.

На какъв етап е това дело?

- По делото срещу таксите за издаване на лични документи тричленен състав на ВАС постанови, че таксите са законни. Това, че МВР изобщо не е направило икономическа обосновка, беше отразено в официални становища на министъра на правосъдието и министъра на финансите, приложени по делото. Затова и прокуратурата даде становище, че таксите са необосновани и поради това – незаконни. Съдът обаче постанови решение, противоречащо на доказателствата по делото, на здравия разум и на формалната логика – очевидно за да не се конфронтира с управляващите. Това е нашият Върховен административен съд и аз лично се почувствах унижен не от това, че съм загубил (на този етап) едно дело, а от самоунижението на съдебния състав, подписал това решение. В момента се очаква произнасянето на петчленен състав на ВАС.

Защо смятате 4-процентовата такса по дела с материален интерес за затрудняване достъпа до правосъдие?

- Когато трябва да платиш предварително четири процента, за да защитиш интереса си, това няма как да не те затрудни. На 10 хил. лв. това са 400 лв. такси, на 100 хил. – 4 хил. лв., а на един милион – 40 хил. лв. такса. И това само за една съдебна инстанция. А и за какво – нали плащаме данъци. Както вече казах, правосъдието е основната функция на държавата. За тази основна държавна функция ние сме платили чрез основните си финансови задължения, които имаме – нашите данъци. И каква е връзката на материалния интерес по едно дело с разноските на съдебната администрация по делото? Едно дело с нисък интерес може да е в пъти по-сложно правно и фактически, с пъти повече документи и доказателства, да се проведе в много повече заседания от друго дело с огромен материален интерес, но ясно и просто като казус и фактология. Бизнесът и гражданите днес боравят с големи суми, икове за десетки, стотици хиляди и дори милиони не са рядкост. Ако вие сте жертва на документна или имотна измама и някой е подправил подписа ви в договор за няколко милиона – вие трябва да оспорите истинността на този договор, иначе дължите парите. Да, но тогава трябва предварително да платите такса. Вие нямате тези пари, не

може да заведете дело, задължението ви остава. Т.е. държавата по този начин окуражава нарушителите на закона и допълнително наказва техните жертви.

Какви нередности виждате в таксите за регистрация на различните видове търговски дружества?

- Същите – те са определени според очакваната платежоспособност на различните видове търговци, но не и според действителните материално-технически и административни разходи за съответната регистрация. Такса за регистрация на едно акционерно дружество за извършване на банкова и застрахователна дейност е повече от десет пъти по-висока от таксата за регистрация на дружество с ограничена отговорност и петдесет пъти по-висока от тази за едноличен търговец - при положение че материално-техническите и административните разходи са еднакви или много близки.

Как бихте обобщили опита си в тези съдебни процеси, безпристрастно ли работят по тях магистратите, или има склонност към защита на статуквото?

- С много малки изключения съдът в България не е безпристрастен арбитър. И няма как да е иначе – при тази конституционна система на овластяване и кариерно развитие на съдиите. Нека да си говорим откровенно – представяте ли си какви ще са съдбата и професионалните шансове на един съдия, който си позволи да отмени софийската такса „смет“, четирипроцентовата такса за съдебни дела, тарифата на МВР за издаване на лични документи, тарифата за регистрация на фирми или пък осъди МВР, Столичната община или “Топлофикация” за десетки милиони по заведени срещу тях колективни иски? Няма много желаещи съдии да го направят. И дори по делата, които засега печелим, е очевидно желанието за по-меки и обтекаеми формулировки, за търсене предимно на процедурни нарушения на административните органи и избягване на категоричност на изводите за незаконност в самата административна дейност. Но има и изключения – например съдия Атанаска Дишева от Върховния административен съд, която не се съгласи с мнението на мнозинството по делото за софийската такса смет и подписа решението с особено мнение – че таксата се определя незаконно и следва да бъде отменена. И целият състав на Административен съд-София-град, направил същите изводи за тази такса като първата съдебна инстанция (също и съставът във Варна по това дело, и др.). За съжаление най-често в дейността на съда при подобни случаи властват конформизмът, чиновническото послушание и политическата целесъобразност.

Разполагате ли с изчисления какъв би бил икономическият ефект от обосновано ценообразуване на всички тези такси?

- Подробни изчисления – не, но позитивният икономически и психологически ефект е извън всякакво съмнение. Ще се освободят пари, които да се използват за икономически начинания и предприемачество, а не за издържането на ненужна и вредна администрация, която осъществява нелегитимна власт и използва създаваните чрез нея зависимости в свой собствен интерес. Ще се

премахнат въведените чрез много от таксите бариери за правене на бизнес и ще се оздрави икономическата ситуация. Например таксата за откриване на аптека е четири хиляди лева – това води до парцелирането на сектора в полза на неслучайни играчи и напълно премахва конкуренцията. Освободените от различните безполезни администрации чиновници ще бъдат принудени да се захванат с наистина съзидателна дейност, а не да паразитират върху гражданите и бизнеса. Ще има повече бизнес, повече данъци, повече пари в частни ръце и повече пари в бюджета. И така нататък...

Мит ли се оказва твърдението, че България е данъчен рай?

- Има опит за създаването на такъв мит от митичния ни министър-председател и комичния му кабинет, но надали и те си вярват. Не виждам и някой нов инвеститор да се е хванал на тази шега, а почти всички, които по една или друга причина бяха дошли да правят бизнес в България, отдавна са си заминали, без да помислят за връщане назад. Както стана ясно, голяма част от незаконните такси представляват скрити данъци, повтарящи вече съществуващи такива. **Много от таксите изобщо не трябва да ги има поради това, че зад тях не стои извършването на никаква услуга.** И накрая – дори и тези такси, които трябва да останат, са произволно определени и като правило в многократно по-голям размер от действителните разходи за услугата. Къде е тук данъчният „рай“?

Гражданска инициатива “Справедливост” имаше намерение да се трансформира в партия, какво се случи с тази идея?

- „Справедливост“ винаги е имала политически позиции, тези и идеи за развитието на страната, за мястото на България в Европа и света. Но най-вече показваме идеите си на практика – не само със съдебни дела, организиране на различни форуми и дискусии, граждански протести, политически становища, участие в изработване на законопроекти и др. Според нашето законодателство регистрацията по Закона за политическите партии е задължително условие, за да може да се участва в избори и да се приложат идеите в закони. Реалност, която имаме предвид в плановете си и в ежедневната ни дейност из цялата страна.

Междувременно един от кандидатите на президентските избори се обяви за “гласът на хората” и след това регистрира сдружение “България на гражданите”. Как гледате на инициативите на Меглена Кунева?

- Статуквото в България има много лица. Дори има нужда от създаването на впечатление за избор, за ново начало, за възможна алтернатива на същото това статукво – с единствената цел то да бъде запазено. Моите уважения към г-жа Кунева и мнозина от хората, които са част от нейния екип, но съм силно скептичен за възможността по този начин да се случи реална промяна в България.

Възможно ли е да се роди по автентичен път влиятелна нова политическа сила на базата на гражданска организация?

- Да, според нас е възможно. Нещо повече – единствената възможност да се промени начинът, по който се упражнява властта в България, може да дойде от осъзнатите, целенасочени и безкористни усилия на хора, които в своето мнозинство не са били част от политическия картел, управляващ страната ни през последните 22 години.